LAUSUNTO

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijapyyntö

Asia: Suomen lähi- ja perushoitajaliitto, SuPerin asiantuntijalausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 39/2017 /

Teema: Lausunto erityisesti työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta sekä puheenvuoro teemasta.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 39/2017 /. Kyseessä on merkittävästi toisen asteen ammatillista koulutusta uudistava reformi, jonka vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen. SuPer kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi työelämä- ja tasa-arvo valiokunnassa. Työpaikalla järjestettävä koulutus vaikuttaa nyt työssä olevien jäsentemme työhön ja merkittävästi tulevien ammattilaisten ammattitaitoon sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalla. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneet ovat suurin ammattiryhmä sosiaali- ja terveysalalla. Lisäksi lasten- ja lähihoitajat työskentelevät kasvatusalalla. Työ sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalla on vaativaa ja monipuolista hoito- ja auttamistyötä haavoittuvaisessa asemassa olevien ihmisten kanssa.

Lakiluonnosta tulee avata ja asioiden ilmaisuja yksinkertaistaa siten, että asiat eivät jää tulkinnanvaraisiksi. Esimerkiksi, mitä opiskelua tarkoitetaan 69§ perusteluissa tekstillä ” Muuta kuin koulutuksen järjestäjän järjestämisvastuulla olevaa, henkilökohtaistamisen yhteydessä todettua tai suunniteltua työpaikalla tapahtuvaa osaamisen kehittymistä voisi tapahtua esimerkiksi tutkintokoulutuksessa olevan opiskelijan omalla työpaikalla ilman, että siitä olisi erikseen sovittava koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan työnantajan kanssa”?

Yhä pienenevät resurssit ammatillisessa peruskoulutuksessa ja työpaikoilla sosiaali- ja terveys- sekä kasvatusalalla tuottavat tulevaisuudessa uusia haasteita lähihoitajan ammattitaidon, potilas- ja asiakasturvallisuuden sekä hoidon laadun turvaamiseen. Lisääntyvä ohjaus ja opetusvastuu tulee kuormittamaan ennestään tiukilla olevia, pienipalkkaisia sosiaali-, terveys ja kasvatusalan työntekijöitä.

SuPerin lausunto koskee ensisijaisesti sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan tutkintoja.

SuPerin lausunnon keskeinen sisältö

- **Erityinen huomio koulutussopimukseen ja opiskelijan oikeuden toteutumiseen**
- **Oppisopimuskoulutuksessa turvattava opiskelijalle aito mahdollisuus tutkinnon perusteiden mukaiseen oppimiseen**
- **Vain tutkinnon suorittanut kokenut työntekijä voi toimia työpaikkaohjaajana ja osaamisen arvioijana.**
- **Työpaikan soveltuvuuden ja laadun varmistaminen oppimisympäristöksi**
- **Koulutuskorvaukset säilytettävä myös ammatillisessa koulutuksessa**

Työpaikalla järjestettävä koulutus

”69 §. Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä koulutusta voitaisiin järjestää koulutuksen järjestäjän ulkopuolisella työpaikalla oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena. Koulutuksen järjestäjä vastaisi oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen järjestämisestä”.

Koulutussopimus

Koulutussopimus käsite korvaa nykyisen työssäoppimisen. Koska työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista on tarkoitus lisätä mm. koulutussopimukseen perustuen, tulee pitää huoli, että kaikki opiskelijat saavuttavat tutkinnon perusteiden mukaisen, laaja-alaisen osaamisen. On myös pidettävä huolta ammatin edellyttämän teoreettisen tiedon hallinnasta. Tänä päivänä sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan työ perustuu mitä suurimmassa määrin tutkittuun tietoon. Pelkkä työn oppiminen käytännössä ilman työn teoreettista hallintaa ei takaa potilas- ja asiakasturvallisuutta. Koulutussopimuksen piiriin tulee ensisijaisesti nuoria, peruskoulun päättäneitä. Opiskelijoille on järjestettävä opetusta kaikkina opiskelupäivinä erilaiset oppimismenetelmät hyödyntäen.
On huolehdittava, että opiskelijat, jotka hankkivat osaamisensa pääasiassa työpaikalla aidoissa työtilanteissa eivät korvaa puuttuvaa työvoimaa.
SuPer esittää, että tutkinnon järjestäjiä velvoitetaan varmistamaan, että opiskelijalla on työn tekemisen edellyttämät teoreettiset perustiedot ja -valmiudet ennen kuin hän voi siirtyä koulutussopimuksen piiriin. Tutkinnon perusteissa tulee selvästi määrätä teoreettisen osaamisen tasot.
SuPer vaatii, että ammatilliseen koulutuksen lakiin sisällytetään vähimmäismäärä lähi- ja kontaktiopetusta ammattitaitoisen ja pedagogisesti pätevän opettajan johdolla hyödyntäen erilaisia oppimismenetelmiä. Erityisesti tämän merkitystä tulee korostaa, mikäli tutkinto-opiskelijalla ei ole aikaisempaa alan koulutusta. Lisäksi opiskelijoilla tulee olla oikeus henkilökohtaiseen ohjaukseen.
Yhden työnantajan koulutussopimustyöpaikalla tapahtuva opiskelu on tarpeen rajata määrällisesti. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan perustutkinto on laaja-alainen, joten harva työpaikka tarjoaa niin monipuolisia työtehtäviä, että tutkinnon edellyttämä osaaminen on saavutettavissa.
Ammatillisen opettajan opettajuus työpaikalla tulee kirjata selkeästi tulevaan asetukseen. Sosiaali- ja terveysalalla työskennellään säädellyissä ammateissa. Opettajien mahdollisuudet opettaa ja vastuukysymykset tehdä työtä työpaikalla on selvitettävä. Opettajan työpanoksen työpaikalla tulee kasvaa merkittävästi nykyisestä, kun opetus siirtyy enenevässä määrin työpaikoille.

Oppisopimus

Oppisopimuskoulutus säilyy nykyisen kaltaisena. SuPer näkee hyvänä, että minimi 25 h viikkotuntimäärä määritellään laissa, sillä ns. nollasopimuksia on tehty myös oppisopimusopiskelijoille.
Oppisopimusopiskelijat ovat työsuhteessa työnantajaan ja he saavat palkkaa työstään. Ongelma on ollut, että heidät lasketaan välittömästi mitoitukseen eikä tutkinnon edellyttämän osaamisen hankkiminen ole ollut aidosti mahdollinen. Siksi SuPer korostaa, että on varmistettava mahdollisuus osaamisen hankkimiseen henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa suunnitellun mukaisesti ja ohjatusti. Tutkinnon perusteiden mukaiset työtehtävät on suunniteltava ja niiden toteutumista on seurattava nykyistä tehokkaammin. Oppisopimusopiskelijaa ei voi laskea henkilökuntamitoitukseen ennen kuin opinnoista on suoritettuna vähintään 2/3.

Työpaikkakouluttaja

Tutkimukset osoittavat, että työpaikkaohjaajilla on merkittävä rooli opiskelijoiden kokemuksissa ja alalle sitoutumisessa (K. Luukka). Koulutus- ja oppisopimuksissa työpaikan rooli korostuu ammatti-identiteetin muodostumisessa aja ammattietiikkaan sitoutumisessa. SuPerin mukaan lähihoitajaopiskelijan työpaikkakouluttajan tulee aina olla lähihoitaja tai vastaavissa tehtävissä toimiva aiemman koulutuksen saanut henkilö. Sama pätee myös lastenohjaajaopiskelijoihin, heitä tulee työpaikalla kouluttaa vastaavassa tehtävässä toimiva vanhempi kollega. Kouluttamaton henkilö ei voi koskaan toimia ammattiin opiskelevan ohjaajana.
SuPer edellyttää, että ammatillisen koulutuksen, työelämän kehittämisen, työn laadun ja asiakasturvallisuuden varmistamiseksi kaikilla opiskelijoiden ohjaukseen ja opetukseen osallistuvilla henkilöillä on asianmukainen koulutus ja alan osaaminen. On myös muistettava, että työpaikalla lähihoitajien ensisijainen tehtävä on potilas- ja asiakastyö.
Opiskelijoiden opetus ja ohjaus edellyttävät riittävää henkilökuntamäärää.
Työpaikkaohjaajat eivät korvaa opettajia. Työpaikkakouluttajille on turvattava tehtävän edellyttämät resurssit. Myös heidän ohjaus-, kouluttamis- ja arviointiosaamisestaan on huolehdittava. Ongelmana on, että työntekijät eivät pääse työajalla osallistumaan koulutuksiin. Koulutuksen järjestäjät on velvoitettava säännöllisesti järjestämään koulutusta ja työnantajat velvoitettava mahdollistamaan koulutukseen osallistuminen.

Koulutus-ja oppisopimuskoulutustyöpaikat

Työpaikat ovat oppimisympäristöjä. Työpaikan toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus on varmistettava, ennen koulutus- tai oppisopimuksen solmimista. Laadun valvonta on tehtävä huolellisesti perehtymällä työpaikkaan. SuPer esittää, että koulutussopimus ja oppisopimus työpaikkana toimimisesta määrätään laatimaan yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa kuvaus omavalvontasuunnitelmiin.

Valittaessa oppimisympäristöjä työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun, on oppilaitoksen varmistuttava siitä, että työpaikka täyttää tutkinnon osien vaatimukset. Lähtökohtaisesti näyttöä ei saa suunnitella eikä toteuttaa simulaatioympäristössä.

Lisäksi SuPer vaatii, että koulutussopimustyöpaikoiksi hyväksytään vain sellaiset työpaikat, joilla on riittävä henkilökuntamitoitus ja koulutettu henkilökunta. Omavalvonnan on toimittava siten yhtenä työpaikalla tapahtuvan osaamisen laadunvarmistuksen keinona.

Opiskelijat eivät voi paikata puuttuvaa ammattihenkilökuntaa. SuPer esittää, että koulutus- ja oppisopimustyöpaikkojen edellytyksiä tuottaa osaamista työelämän tarpeisiin tutkinnon perusteiden mukaan on arvioitava samalla tavalla kuin tutkinnon järjestäjän toimintaedellytyksiä.

Koulutuskorvaukset

SuPerin näkemyksen mukaan esitys, että työpaikalle ei maksettaisi korvausta koulutussopimuksen ajalta aiheuttaa eri koulutusasteiden välille eriarvoisuutta. Opiskelijaohjauskorvauksista luopuminen vähentää myös työpaikkojen halukkuutta ottaa vastaan opiskelijoita. SuPer vaatii, että eri koulutusasteilla opiskelevat ovat saman arvoisessa asemassa opiskelutyöpaikkoja jaettaessa.

Helsingissä 30.5.2017

Silja Paavola
puheenjohtaja

Jussi Salo
kehittämisjohtaja

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry. Lisätietoja tästä lausunnosta antaa asiantuntija Soili Nevala, 050 3854130. soili.nevala@superliitto.fi SuPeriin kuuluu 90 000 lähi- ja perushoitajaa sekä muita toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita, jotka työskentelevät julkisella ja yksityisellä sektorilla.